
Kritikk

for, med og av
barn og unge

Rules of the Kitchen Table

- ✓ The moderator should be a teenager.
- ✓ Adult speaker should be timed and will be given a maximum of three minutes to speak. A speaker can continue for longer than three minutes if this is agreed unanimously by the teenagers.
- ✓ There has to be food at the kitchen table.
- ✓ The room must be set out to resemble a kitchen table (or maybe like a picnic, for example) with the spectators around the setting.
- ✓ The teenagers act as the grown-ups and the adults in the audience act as the kids. In other words: the teenagers are the experts, the adults in the audience the students.
- ✓ Whilst it is important that the audience gets involved, the discussion is focused on the opinions of the teenagers, so adults should keep quiet and raise their hand if they want to talk.
- ✓ Opinions should be supported by experiences or examples.

Kilde: Theatre European Engagement Network (TEEN)

Hva kan kritikk for, med og av et ungt publikum være?

Gjennom prosjektene Den kritiske skolesekken og DKS-LAB KRITIKK har kritikere undersøkt måter å jobbe med kritikk med barn og unge på, og utforsket kritikkens plass i DKS. Scenekunstbrukets Unge stemmer er 10 år i 2022, og i dette seminaret deler vi også erfaringer og praksiser herfra.

Arrangementet tar blant annet form som en kjøkkenbordsamtale mellom ungdommer, kritikere og kunstnere.

Tid: 02.12.2022

Sted: Black Box teater

Program:

12:15 – 13:00 Kitchen table – rundbordsamtale del I
føres av ungdomspanel

13:00 – 13:15 Pause

13:15 – 14:30 Kitchen table – rundbordsamtale del II
føres av voksenpanel

Ungdomspanel: Representanter fra Elevjury DKS Oslo og fra Scenekunstbrukets Unge stemmer.

Voksenpanel: Anette Therese Pettersen (kritiker og stipendiat hos Kulturtanken), Pernille Welent Sørensen (forsker), Andreas Breivik (kunstkritiker), Ida Habbestad (kritiker), Helge Heikkila (teatermenneske og kritiker), Johannes Hafnor (enhetsleder produksjon, DKS Viken), Grace Tabea Tenga (scenekunstkritiker) og Runa Borch Skolseg (dramatiker, forfatter og scenekunstkritiker).

Innhold

INNLEDNING (Anette Therese Pettersen)	6
Unge stemmer (Scenekunstbruket).....	8
Den kritiske skolesekken 2020-21	10
Den kritiske skolesekken – Bergen	12
Kritikk i DKS, takk! (Johannes Hafnor, DKS Viken)	14
Kritikerkurs	16
Kritikkurs og kritikkpilot – DKS Viken.....	17
Kritikkurs – Grace Tabea Tenga	18
Ukritisk – en podkast med ung kunst- og kulturkritikk.....	18
DKS-lab for kritikere.....	19
Teaterungdom	20
Periskop	21
Unge Kritikere (Norges Museumsforbund)	22
Litteraturvurdering i skolen (Foreningen !les).....	23
The Talking Shop (Stamsund Teaterfestival)	26
Kunstløftet – Ung i kunsten (Kulturrådet)	27

INTERNASJONALT	29
At lytte MED børn (DK)	30
TEEN (EU-prosjekt)	32
Konsttestarna (FI)	33
Mitt Iris (NO/SE/DK/FO)	34
Critics in Conversation (GB/RO/NO)	36
Young Critics North Wales (GB)	36
Talking about theatre (GB)	37
Att öppna nya världar (SE)	38
Teateroplevelser for børn (DK)	38
Prata Scenkonst – en enkel metod för klassrummet (SE)	39
The Ark Children’s Council (IE)	39

Kritikk for, med og av barn og unge

Av Anette Therese Pettersen, kritiker og stipendiat hos Kulturtanken

Jeg går ut i Brüssels kveldsmørke og varme maigater, etter å ha sett Marlene Montera Freitas forestilling *Mal – Embriaguez Divina* på festivalen Kunstenfestivaldesarts, og det kjennes som om jeg bare så vidt er i kontakt med bakken. Jeg og min medtilskuer snakker i munnen på hverandre om det vi har sett og opplevd. Det er en forestilling som oppleves både bejaende, berusende og nesten voldelig – vi har sittet fjetret, og munnene våre renner nå over av alle inntrykkene som skal bearbeides. Forestillingen har manifestert seg i kroppene våre, og samtalen vår omformes til en tekst som skal publiseres.

Etter godt og vel femten år som kritiker vet jeg at slike situasjoner er sjeldne – og kanskje er det også derfor det bobler så hardt i kroppen når de først oppstår – men jeg tar meg noen ganger i å tenke at kritikk slik den praktiseres i mainstream-media i dag egner seg best for nettopp slike opplevelser. Terningkast 6! Ekstraordinær! Løp og kjøp! Alternativt til motsatsen, slakten av forestillingen som satte like sterke spor – men med negativt fortegn. Alle som har vært i kritiker-gamet en stund vet at majoriteten av de forestillingene man møter befinner seg andre steder på barometeret, og jobben består i å finne et språk som beskriver, vurderer og tenker langs disse opplevelsene.

Det finnes et vell av måter å skrive og snakke om kunst på, og kanskje kan man også tegne om kunst? I skrivende stund nærmer jeg meg slutten på et doktorgradsprosjekt hvor jeg undersøker hvordan unge

opplever scenekunst gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS), og hvordan kritikk av, for og med barn og unge kan se ut. Det er i forlengelsen av det prosjektet at denne pamfletten er laget, og seminaret *Kritikk for, med og av barn og unge* holdes 2. desember 2022.

Ønsket med seminaret er å diskutere hva kritikk med, for og av barn og unge kan være, og hvordan den kan arte seg i fremtiden. Hva slags formater er egnet for denne typen kritikk? Hvilke plattformer, publiseringssteder og samlingssteder kan brukes, og hva slags 'offentligheter' retter kritikken seg mot?

I denne pamfletten finner du en oversikt over noen prosjekter som jobber eksplisitt med kritikk for, med og av barn og unge, som oftest i form av kurs eller publisering. Ettersom doktorgradsprosjektet også utforsker hva kritikk *kan* være og opererer med en nokså bred tilnærming til kritikk, inneholder pamfletten og seminaret også bidrag som befinner seg mer i kritikkens randsoner. Mange prosjekter er nevnt, og mange er nok glemt i denne oversikten. Hensikten er ikke å lage en fullstendig oversikt, men snarere å invitere til å tenke, spekulere og fantasere om hva kritikk med, for og av barn og unge kan være.

Fotnote: *Jeg velger å benytte 'kritikk' som samlebegrep for de ulike kritikkformatene (som kan bestå av både tekst, tegning og tale). Med andre ord: det kan være en samtale, en tekst, en tegning eller illustrasjon, et instagraminnlegg eller et brev som omtaler, beskriver, vurderer, imiterer eller parafraserer en danse- eller teaterforestilling (eller andre kunstsjangre).*

Unge stemmer

Scenekunstbrukets kritikkblogg for, med og av ungdom

Unge stemmer er en kritikkblogg for, med og av ungdom som ble startet av Scenekunstbruket i 2012. På dette tidspunktet fantes det ingen offentlige plattformer for ung scenekunstkritikk. Gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS) utgjør barn og unge en enorm publikumsmasse, men på tross av dette, manglet vi kritiske røster fra målgruppen selv. Bloggen ble utarbeidet med tips og råd for hvordan skrive kritikk av Ida Habbestad og Hild Borchgrevink fra Norsk kritikerlag. Siden er åpen for at hvem som helst kan registrere seg som kritiker og skrive tekster.

Siden oppstarten har Scenekunstbruket hatt et fast samarbeid med Nittedal ungdomsskole, som hvert år har en Unge Stemmer-redaksjon på Showbox. Det samme har Marked for musikk i Larvik, og det har også vært ungdomsredaksjoner knyttet til andre festivaler, prosjekt, samt at enkelte ungdomskritikere har skrevet fast fra forestillinger i inn- og utland gjennom flere år.

Det vi ser på som det viktigste i Unge stemmer er selve refleksjonen, mer enn en korrekt skrevet kritikk. Det har vært viktig for oss at ungdommene føler at de har fullstendig meningsfrihet, samtidig som vi har vært opptatt av at kritikkene er velbegrunnede. Vi har vært i nærheten og tilgjengelig som samtalepartner og korrekturleser, men ikke gått inn og korrigerert samtalen eller de skriftlige arbeidene.

Det å få tid og rom til å samtale om scenekunst med både andre ungdommer, og med voksne fra feltet, har alle ungdomsredaksjonene trukket fram som positivt. De har skjønt at det de skriver leses av fagpersoner og av kunstnerne, og at de blir hørt. Å ta denne

refleksjonsprosessen ut av skolehverdagen der tekstene blir vurdert etter andre kriterier har vært viktig for å få til dette.

«Jeg lærte meg å være mer åpen blant folk. Liksom være en del av samfunnet. Jeg følte vi var en del av noe større enn skolen og fikk innblikk i hvordan dagliglivet til andre folk er.»

Julie S. Pedersen, Unge stemmer 2013

Unge stemmer ble i 2016 en del av Scenekunstbrukets EU-prosjekt; TEEN, der ungdom fra Norge, Danmark, Belgia og Italia jobbet fram ulike refleksjonsmetoder og verktøy.

ungestemmer.no

Den kritiske skolesekken

2020-21

Samarbeid mellom Kulturtanken og Norsk kritikerlag
Prosjektleder: Anette Therese Pettersen

Den kritiske skolesekken var et pilotprosjekt som undersøkte hvordan kunstkritikk kan gi barn og unge verktøy til å reflektere kritisk om kunst fra ulike felt, og til å formidle kritisk refleksjon muntlig og skriftlig. Hvordan opplever barna og de unge kunsten? Hvilke meninger har de om den, og hva slags opplevelser/erfaringer gir DKS dem? Gjennom tre verksted, utviklet av fire kritikere, ble tre forskjellige tilnærminger til kritikk undersøkt, i forlengelsen av tre ulike kunstuttrykk (en film, en danseforestilling og en kunstutstilling).

Prosjektet ble initiert av Anette Therese Pettersen (stipendiat ved Kulturtanken) og var et samarbeid mellom Kulturtanken og Norsk kritikerlag. Deltagere ble valgt av Pettersen og Heidi Bale Amundsen (daværende styreleder i Norsk kritikerlag). Dansekritiker Snelle Hall ble invitert til å lage et verksted sammen med Pettersen (verkstedet inngikk også i Pettersens doktorgradsarbeid), i tillegg ble Andreas Breivik (billedkunstkritiker) og Aksel Kielland (litteratur- og filmanmelder) invitert til å utvikle egne verksted.

I forkant av verkstedene ble det holdt to fysiske samlinger, hvor de fire deltakerne møttes for å diskutere prosjektets formål, prosess for utvikling av verksted, samt utveksle erfaringer. En digital samling med erfaringsutveksling ble avholdt etter at alle verkstedene var gjennomført.

Kritikkverkstedmodellene:

1. Dansekritikkverksted utviklet av Anette Therese Pettersen og Snelle Hall

Holdt i etterkant av en danseforestilling for en 6. klasse. Fokus på å undersøke hvordan fysiske bevegelser kan inngå i en kritisk praksis, hvor elevene ble invitert til å fortelle om, lage bevegelser og skrive og tegne med utgangspunkt i det de hadde sett, hørt og opplevd.

2. Billedkunstkritikkverksted utviklet av Andreas Breivik

Holdt i etterkant av en utstilling på Stavanger kunstmuseum for en 10. klasse. Breiviks fokus var tidsskriftet, og elevene ble delt inn i mindre grupper bestående av redaktør, kritiker og visuell designer. Her jobbet elevene i grupper hvor de diskuterte utstillingen og sin opplevelse av denne, samt utformingen av sin gruppes tidsskrift.

3. Filmkritikkverksted utviklet av Aksel Kielland

Holdt i forkant og etterkant av en filmvisning for en 3. klasse vgs, med mulighet for oppfølging. Kielland møtte elevene dagen før de skulle se filmen, og diskuterte kritikk med dem. Én uke senere holdt Kielland et verksted hvor elevene kunne velge mellom å skrive en terningkastanmeldelse, en spisset slakt, en kulturkritisk kommentar eller lage en podkast. Elevene hadde mulighet til å sende sine bidrag til Kielland i etterkant for kommentarer og redigeringsforslag.

Den kritiske skolesekken – Bergen

Bergen kommune har i sin kunst- og kulturpolitikk siden 2018 hatt en særlig satsing på kritikkfeltet, og betrakter kunstkritikk som én av fem hovednøkler for å styrke kunstfeltet som helhet. Kritikkkfeltet spiller derfor en viktig rolle også i kommunens kunstformidlingsplaner for barn og unge. Inspirert av samarbeidet mellom Kulturtanken og Norsk kritikerlag, startet Bergen kommune et prøveprosjekt for Den Kritiske Skolesekken i 2020. Satsingen er ett av tiltakene i kommunens Plan for deltagelse og mangfold i kunst og kulturfeltet 2021-2030 vedtatt av Bystyret i Bergen.

Gjennom Den kritiske skolesekken skal barn og unge møte en kunstkritiker og få grunnleggende opplæring i kunstkritiske verktøy. Målet er at ungdommene skal oppleve et større eierskap til både offentlig yringskultur og sine egne kunstopplevelser, samtidig som de utvikler et språk for å reflektere rundt det de har sett eller opplevd som kan ha overføringsverdi til andre områder.

Musikk- og scenekunstkritiker Maja Sievers Skanding fikk i oppdrag å utvikle et undervisningsopplegg i kunstkritikk tilpasset ungdomsskoleelever i Bergen kommune. Elevene ser/erfarer en kunstopplevelse sammen, og har én time undervisning med kritiker både før og etter. Det legges opp til å engasjere elevene i en åpen samtale om hva de opplever i møtet med et kunstverk, ulike tilnæringsmåter og vurderingskriterier, og gjøre dem bevisst hvilke ressurser de allerede besitter. En viktig del av undervisningen og tanken bak prøveprosjektet er å fremheve kritikkens rolle i samfunnsdebatten.

Høsten 2021 ble det lagt ut en åpen utlysning der bergensbaserte kritikere kunne melde sin interesse for å delta i prosjektet og gjennomføre formidlingsopplegg ut mot skolene. Det kom inn 7 søknader fra kritikere innen ulike kunstfelt som musikk, litteratur, scenekunst og visuell kunst. Disse ble invitert til å danne en arbeidsgruppe for prosjektet, i tillegg til at hver enkelt kritiker lager et tilpasset formidlingsopplegg innen sitt kunstfelt. Arbeidsgruppen videreutvikler prosjektet, er et sted der man kan dele erfaringer og fungerer som intern fagutvikling. Det blir hentet inn ulike fagpersoner til møtene for å bidra med ny kompetanse og gjøre hver enkelt kritiker tryggere i rollen med å formidle kritikk for målgruppen barn og unge.

Høsten 2022 tilbys følgende kurs gjennom Den kritiske skolesekken i Bergen:

- To ulike workshops i scenekunstkritikk med Maja Sievers Skanding og Judith Dybendal, for 8.-10. trinn. Workshopene gjennomføres i forkant og etterkant av at elevene ser forestillingen Peer Gynt ved det Vestnorske Teateret.
- Galleribesøk med kunstkritiker Renate Synnes Handal for 1.-10. trinn. Elevene gjennomfører forarbeid på skolen, før de besøker én av tre aktuelle utstillinger innen samtidskunst, og har en avsluttende workshop på galleriet/museet.
- Workshop i litteraturkritikk med Joakim Randa Berthelsen, for 8.-10. trinn. Elevene deltar i to samlinger der de får innføring i begreper og praktiske verktøy for å diskutere og reflektere rundt hva som gjør en tekst god.

Kritikk i DKS, takk!

Johannes Hafnor, enhetsleder for produksjon i DKS Viken

Å nærme seg en kunstopplevelse gjennom kunstkritikken gjør at man må skjerpe blikket. Den oppfordrer eleven til ikke bare å tenke selvstendig, og å gjøre seg opp en mening om det hun har sett, men også til å forberede gode begrunnelser for denne meningen. Gjennom kritikken blir eleven utfordret med et oppfølgingsspørsmål: *Hvorfor var det gøy? Hvorfor var det rart?* Å delta på en kunstopplevelse som man vet man skal diskutere, kanskje sågar skrive om, bevisstgjør eleven, samtidig som hun vet at hennes mening teller.

Kobler kunst og skole

Den kulturelle skolesekken (DKS) foregår i skoletiden, og skal bidra til skolens læringsmål. I de nye læreplanene, som var virksomme fra skolestart 2020, er kritisk tenkning et gjennomgående tema både i de generelle beskrivelsene, i kompetansemålene og under vurdering. Å sette ord på sin egen opplevelse av noe, å innta en kritisk distanse til denne opplevelsen, er lærerikt og gir en følelse av mestring.

Vi sier gjerne at kunst egger til refleksjon, men med kritikken i tillegg styrker vi kompetansen til både lærere og elever i møte med kunst. I kunstkritikk har det pedagogiske arbeidet med DKS-opplevelsene et tydelig mål, det skal resultere i et konkret produkt.

Det er lærernes kompetanse og kreativitet som er kunstkritikk i DKS sin viktigste byggestein. At anmeldelsene dessuten kan bli gjenstand for vurdering med karakter, til og med helt inn i tentamensarbeidet, er et forpliktende og strukturerende element for både lærere og elever.

Inspirert av Scenekunstbruket

Det er ti år siden vi for første gang ble inspirert av Norsk Scenekunstbruks satsning på teaterkritikk og «Unge Stemmer». I løpet av disse årene har vi i DKS Viken, sammen med profesjonelle kritikere, tatt kritikkformatet i bruk innenfor alle kunstarter, for ulike skoletrinn og eksperimentert med flere varianter av anmeldelsesformatet. Resultatet av et kritikkarbeid trenger ikke være en alminnelig skriftlig tekst, elevene kan også tegne, diskutere, lage podkast og så videre, alt avhengig av elevenes og lærernes ønsker og behov.

Kunstkritikken har et enormt potensial for å øke elevmedvirkning og kvaliteten på *kunstopplevelsene* i DKS. I tillegg kan den bidra til å forene kunst og skole gjennom en vidåpen dør inn til fagfornyelsen. Mer kritikk i DKS, takk!

Kritikerkurs

Hild Borchgrevink & Ida Habbestad

Kurs for elever ved ungdomsskoler eller videregående skoler som arrangeres i samarbeid med ulike festivaler, noen ganger med Den kulturelle skolesekken. Så langt det er mulig, samarbeider kurset også med en lokal avis som publiserer et utvalg av tekstene. Målet med kurset er å trene elevene i å sette ord på en kunstnerisk opplevelse, og inspirere til å bruke språket til å beskrive og vurdere ulike kunstuttrykk. Kurset tilpasses til deltakernes alder og til den konkrete sammenhengen det inngår i. Felles for kursene er at de går over tre skoletimer og inneholder undervisning, diskusjon, lesning av kritikker, lytte- og skriveøvelser. Deretter skriver elevene kritikker fra en konsert/forestilling og leverer til kursledere på epost. Alle tekster får tilbakemelding. Tekster som sendes til avis for publisering, gjennomgår en ordinær redigeringsprosess med en av kurslederne.

Kurslederne Ida Habbestad og Hild Borchgrevink har begge erfaring som kritikere og redaktører og har utviklet kurset i samarbeid. Vi bruker aktivt det å være to i undervisningssituasjonen til å vise elevene at ulike kritikere ser og opplever kunst ulikt, og at målet med å skrive kritikk ikke er å finne frem til et forhåndsbestemt svar. Første kurs ble til i 2011 da en kammermusikkfestival på Vestlandet ønsket å arrangere kritikkurs for elever ved den lokale videregående musikklinjen for å stimulere dem til å gå på konserter.

Kritikkurs og kritikkpilot – DKS Viken

Musikkritiker Ida Habbestad og scenekunstkritiker Anette Therese Pettersen har siden 2016 holdt kritikkverksted i DKS Viken, delvis utledet av Habbestad og Borchgrevinks kritikkurs og delvis av Pettersens kritikerpraksis.

Initiativet til verkstedet kommer fra DKS Viken, som også er ansvarlig og som arrangerer verkstedet i nær dialog med kommunene Sarpsborg, Fredrikstad, Moss og Halden. I verkstedet får elevene en introduksjon til ulike måter å skrive/gjøre kritikk på og noen verktøy til bruk for å lage sin egen kritikk. Elevene ser deretter en lokalprodusert musikal. Noen av årene er musikalen materiale for høstens norsktentamen, hvor elevene kan velge å skrive anmeldelse av musikalen.

Høsten 2022 har DKS Viken invitert Habbestad og Pettersen til å lage en pilot for et kritikkverksted som bygger videre på denne modellen. Elevene skal fortsatt oppleve en musikal, men verkstedet vil nå åpne for ulike kritikkformater, som tekst, bilde, podkast med mer. Elever og kritikere vil møtes flere ganger, og det er lagt opp til et tettere samarbeid med skolene og lærerne, som også vil ha en aktiv rolle i prosjektet. Det jobbes mot mulighet for publisering av elevenes kritikker.

Kritikkurs – Grace Tabea Tenga

I november 2021 holdt Grace Tabea Tenga et kritikerkurs for å øke mangfoldet blant kritikere. Kurset besto av introduksjonskurs, forestilling og diskusjon rundt verket. Det var åpent for alle, både erfarne og nye skribenter og det oppfordret særlig urfolk, melaninrike, LHBTIAQ+, personer med funksjonsvariasjoner, etnisk eller religiøs minoritetsbakgrunn, til å søke. Kurset ble finansiert av Reidar Mjøens legat.

Ukritisk – en podkast med ung kunst- og kulturkritikk

Høsten 2021 startet plattformen *Anna og Azra bretter opp ermene* podkasten Ukritisk. Førstnevnte er en plattform for diskusjon, refleksjon og kritikk rundt kunst og kultur, hvor Azra Halilović (scenekunstner) og Anna Lian (scenograf og tekst-/manusforfatter) blant annet diskuterer scenekunst i plattformens podkast. I podkasten Ukritisk er det ni unge kritikere fra Trondheim som anmelder og snakker om kunst.

annaogazra.no/hjem/categories/ukritisk

DKS-lab for kritikere

Hensikten med laboratoriet er å forbedre og videreutvikle kritikkprosjekter slik at de kan turnere i Den kulturelle skolesekken. Denne utgaven var et samarbeid mellom **Kulturtanken, Henie Onstad kunstsenter** og **Den kulturelle skolesekken Viken**, med kunstkritiker **Andreas Breivik** som prosjektleder.

For å delta på DKS-laben søkte de deltakende kritikere med en prosjektbeskrivelse, hvor tre kritikere ble valgt ut til å delta. I løpet av verkstedet fikk de tid til å justere og prøve prosjektet i praksis. Den praktiske erfaringen er viktig. Her møtte deltakerne raskt på utfordringer og problemer som det ellers er vanskelig å se for seg. På verkstedet fikk kritikere tett oppfølging og veiledning, og deltok i felles faglige diskusjoner om sine egne og de andres prosjekter.

Opprinnelig er DKS-lab et tilbud for visuelle kunstnere, som her får anledning til å utarbeide produksjoner for DKS. Deltakerne mottar kr. 25.000 i honorar og deltar på et verksted som strekker seg over totalt fem dager. Kunstinstitusjoner over hele landet er vertskap for de ulike lab-ene som arrangeres i samarbeid med fylkeskommuner, Sparebankstiftelsen DNB og Kulturtanken. DKS-lab har vært arrangert med ujevne mellomrom siden 2010, og er nå inne i en prosjektperiode fra 2021-23.

Foreløpig er DKS-laben for kritikere et prøveprosjekt, og årets gjennomføring var den første. På verkstedet ble diskusjoner om kritikk som en konkret praksis sentralt. Deltakerne ble nødt til å reflektere over sitt eget virke, og hvordan de effektivt og på kort tid kan gi skoleelever metoder, verktøy og et vokabular for kritikk.

Teaterungdom

Teaterungdom.no var en blogg («ungdommens tidsskrift») som skrev om teater med ungdom som målgruppe. Bloggen ble startet som et tilbud av, med og for ungdom, med mål om å få unge til å se og oppleve mer teater.

Teaterungdom var aktivt mellom 2016-2021 og anmeldte over 600 forestillinger i tillegg til å gjøre intervjuer, dekke festivaler, delta i juryen til Revykavalkaden med mer. Alle tekster på Teaterungdom.no ble basert på noen prinsipper: Innleggene skulle være oversiktlige og letteste, med et gjennomgående ungt perspektiv. De ble alltid skrevet på ungdoms egne premisser. Derfor valgte man kanaler hvor ungdom deltok, som Facebook, Instagram og bloggformatet. Det sies ofte at ungdom er morgendagens voksne, men det er like viktig at de er dagens ungdom. Det forsøkte Teaterungdom å ta på alvor!

Teaterungdom ble drevet på frivillig basis av en redaksjon bestående av Helge Langerud Heikkilä, Kamilla Skallerud, Mari Noodt og Stine Sørensen, som leste og redigerte tekstene før de ble publisert. I tillegg bidrog over 20 anmeldere gjennom årenes løp.

teaterungdom.blogg.no

Periskop

Periskop er et gratis tverrfaglig nettidsskrift om kritikk og kunst for barn og unge, som ble opprettet i 2013. Målet er å styrke statusen til kunstfeltet rettet inn mot barn og unge gjennom kritisk refleksjon. Fagsterke anmeldelser, essays og reportasjer, i tillegg til nyhetsstoff, skal sikre kvalitet og relevans i den offentlige samtalen omkring kunstproduksjoner for barn og unge. I tillegg til voksne kritikere og skribenter, har Periskop.no knyttet til seg ungdomskritikere for å tydeliggjøre de unges stemmer i et yringsrom om kunst.

periskop.no

Unge Kritikere

Norges Museumsforbund

Norges Museumsforbund fikk i 2018 innvilget støtte til prosjektet «Unge kritikere» fra Norsk kulturfond og satsningen Prosjektstøtte til Kunst- og kulturkritikken. I prosjektet Unge kritikere ønsket Museumsforbundet å lage en verktøykasse for hvordan man kunne engasjere barn og unge til å utøve museumskritikk. Prosjektet skulle berøre institusjonskritikk, utstillingskritikk, kritikk av formidlingsaktiviteter til barn og en integrering av barns kritikk av utstillingskonsepter. Prosjektet var rettet mot barn og unge, og resulterte i en håndbok med fem erfaringsartikler fra museer i Norge, knyttet opp til læreplanen 2020 og med innledning av Redd Barna, som er rådgiver i prosjektet.

museumsforbundet.no/unge-kritikere

Litteraturvurdering i skolen

Tre prosjekter i regi av Foreningen !les:

Bokslukerprisen

Bokslukerprisen er en nasjonal leselystaksjon for mellomtrinnet. Elever på mellomtrinnet skal stemme frem sine favoritter på bakgrunn av utdrag fra en antologi med tekstutdrag fra 10 bøker for målgruppen. De ti utdragene kommer fra bøker som er valgt ut av Foreningen !les i samarbeid med skoleklasser fra hele landet, som i perioden desember – april mottar bokpakker, leser alt og skriver sine anmeldelser og anbefalinger. I tillegg ligger anmeldelseskjemaer tilgjengelig på bokslukerprisen.no slik at alle som ønsker kan skrive inn sine anmeldelser på alle titlene som sendes ut til leseklassene.

Høsten 2022 deltar ca. 128 000 barn på prosjektet. Klassene som deltar, får en gratis antologi med smakebiter fra ti norske barnebøker for aldersgruppen, mulighet til å stemme fram fem bøker som nomineres til Bokslukerprisen, tilgang til digitale lydfiler, utdrag, bonusmateriale og en nettside med aktiviteter, konkurranser og premier, og plakat til klasserommet. Hovedmålet er at elevene får gode leseopplevelser og økt leselyst. Det lages også lærerveiledninger med inspirasjon til læreren. Til gjengjeld forventes ukentlig lesing av utdragene i antologien, ukentlig avstemming og at klassen stemmer over alle utdragene i antologien (uke 35-45), samt sluttevaluering av prosjektet fra lærerne.

bokslukerprisen.no

Uprisen

Uprisen har blitt arrangert i 16 år og er ungdommens egen kåring av årets beste norske ungdomsbok. Det er kun ungdomsskoleelever som kan delta, og det er ungdommene som bestemmer i alle ledd. Kåringen pågår gjennom hele skoleåret og involverer over 1000 ungdommer. Klasser melder seg på som enten kritiker- eller juryklasse til litteraturansvarlig i DKS i hvert fylke, som deretter plukker ut tre kritikerklasser og én juryklasse fra sin region. Kåringen har fire ledd: på høsten leser kritikerklassene til sammen alle nye, norske skjønnlitterære bøker som blir gitt ut inneværende år og anmelder dem på Uprisen.no.

I januar velger Nominasjonsjuryen ut fem av bøkene, basert på disse anmeldelsene. Nominasjonsjuryen består av fem ungdomsskoleelever som selv har søkt seg til jobben. Fra starten av februar til slutten av mai leser og diskuterer juryklassene alle de fem nominerte bøkene. I løpet av dette arbeidet får de besøk av en kritikerfadder tre ganger. En kritikerfadder er en voksen som driver eller har drevet med kunstkritikk. Til slutt møtes to representanter fra hver juryklasse hverandre i Storjuryen under Litteraturfestivalen på Lillehammer. Som regel drar hele klassen sammen med dem. I Storjuryen diskuterer representantene de fem bøkene, og kommer til slutt frem til hvilken bok som er årets beste norske ungdomsbok. Samme dag er det ungdomsbokbad med alle de fem nominerte forfatterne.

Uprisen deles ut under Ushowet dagen etter Storjuryen, i Maihaugsalen. Prisen administreres av Foreningen !les i samarbeid med Norsk Litteraturfestival og Den kulturelle skolesekken.

uprisen.no

Ungdommens kritikerpris

Ungdommens kritikerpris er en pris for skjønnlitterær samtidslitteratur, delt ut av elever i videregående opplæring. Sju klasser fra hele landet utgjør til sammen juryen. Juryen skal representere bredden i den norske skolen, og skal derfor helst bestå av klasser fra forskjellige steder i landet, og av både allmenn- og yrkesfaglige studieretninger. Etter at Norsk kritikerlag har offentliggjort sin kåring av de fire beste skjønnlitterære voksenbøkene i starten av februar, begynner juryarbeidet. Mellom starten av februar og 20. mars leser de sju utvalgte klassene disse fire norske bøkene for voksne (alle utgitt året før). I løpet av denne perioden får klassen tre besøk av en kritikerfadder. Hver klasse sender to representanter til storjury møte 24. mars. Prisen til vinneren blir delt ut på Kulturhuset Sentralen i Oslo i 31. mars. Samme dag får elevene møte de nominerte forfatterne. Elevene står selv for forfatterintervjuene. Prisen administreres av Foreningen Iles og støttes av Utdanningsforbundet, Den norske forleggerforeningen og Norsk kritikerlag.

ungdommenskritikerpris.no

The Talking Shop

Stamsund Teaterfestival hadde i perioden 2011-2019 et prosjekt kalt The Talking Shop. Prosjektet ble ledet av kunstneren og pedagogen Chrissie Poulter, og var et samarbeid mellom festivalen, Poulter og Svarholt skole. Her deltok de første årene 5-7 ungdomsskoleelever i prosjektet, de siste årene hele klasser. Den samme klassen deltok i 3 år og brukte siste året til å lære opp neste kontingent fra 7. klasse, som igjen deltok i 3 år.

Deltakerne bestemte selv hvordan de ville gjøre dette. Opplegget varierte derfor fra år til år og innebar blant annet:

- videointervjuer med festivalkunstnere
- innsamling av kommentarer/kritikk fra publikummere som så forestillinger på festivalen, blant annet ved bruk av post-its
- skriving av kritikk fra forestillinger
- annen dokumentasjon av festivalen

Arbeidet som ble gjort ble presentert av ungdommene på festivalens siste dag. The Talking Shop ble også gjennomført ved Ibsenfestivalen i Oslo og ved en scenekunsthfestival i Cork i Irland.

Kunstløftet – Ung i kunsten

Kunstløftet var et utviklingsprosjekt initiert av Norsk kulturråd i perioden 2008-2015. Målet var interessante og relevante kunstprosjekter for barn, ungdommer og unge voksne innenfor alle kunstformer. Kunstløftet hadde egne nettsider hvor man kunne finne utdyping av målsettinger, artikler, kunnskapsstoff, omtale av prosjekter m.m.

En av artikkelseriene på Kunstløftet.no var en serie kalt Ung i kunsten, hvor voksne kunstnere/kritikere/kunstkjennere ble utfordret til å oppsøke en kunsthendelse sammen med et barn eller en ungdom, og sammen levere en tekst om denne hendelsen.

Tekstene bestod ofte av samtaler mellom voksen og barn/ungdom om en utstilling, forestilling, konsert eller lignende, og var en måte å iscenesette kritikk på tvers av generasjoner.

Blant annet en samtale mellom Jonatan og Jens Morten Hansen om Ibsens *Et dukkehjem*:

kulturradet.no/kunstloftet/vis-artikkel/-/kl-artikkel-2010-jens-morten-hanssen-ung-i-kunsten

Internasjonalt

At lytte MED børn

Samarbejde mellem Roskilde Universitet, Teatercentrum og 53 børn fra to skoler, i alderen 6-14 år. DK. Forsker, projektleder: Pernille Welent Sørensen

At lytte MED børn udspringer af Pernille Welent Sørensens ph.d. afhandling "At lytte til børn – børns publikumstilblivelser i skole, når teatret kommer forbi" 2017-2021. Ønsket var at inddrage børn og unge som medforskere og undersøge hvordan de bliver til publikum i skole, når der kommer teater på besøg. Dette udsprang af et ønske om at lytte til børn og deres oplevelser og at inddrage børn i videns skabelses processen. Tittelen "At lytte MED børn" viser til hvordan Sørensen undervejs blev optaget af hvordan viden og verden skabes MED nogen, MED de børn der deltager, med deres lærere og pædagoger, med teatret, med mig og nu med dig, der læser dette. Det peger på at viden bliver til i relationer med verden.

Kort sagt; bliver det en præmis at børn som publikum i teatret er en åben kategori, forstået som noget der bliver til, i relationer og med hinanden. Børn, publikum, skole og teater er ikke på forhånd givet, de kan lade sig udfylde og opstå på ny og på nye måder. Det er en mulighed for at lytte og lade sig forstyrre, fordi det også betyder at velkendte eller genkendelige viden om børn som publikum, kan lade sig udfordre og omgøre. Det er en eksperimenterende tilgang, der er villig til at arbejde med forskydninger i relationerne. Det er en undersøgelse af at blive til med teater.

I samarbejde mellem forsker Pernille Welent Sørensen og kunstner Annika Nilsson blev der udviklet forskellige eksperimenterende workshops til at genere materiale med børn som medforskere:

1. Tegn hvor du sad

Efter en oplevet teaterforestilling, blev medforskerne bedt om at tegne hvor de sad. Formålet var at få øje på alle de relationer der er tilstede når man oplever teater. Også dem der ikke altid tillægges betydning. Hvor sad jeg? Hvad sad jeg på? Hvem sad jeg ved siden af? Hvordan kom jeg ind og ud? Hvad så jeg? Hørte jeg? Hvordan blev jeg til publikum med alt det? Børnene blev bagefter inviteret til at fortælle om deres tegninger.

2. At møde den anden i dig

Efter en danseforestilling blev medforskerne fra børnehaveklassen, bedt om at tegne deres oplevelser gennem ryggen på en anden medforsker, der så skulle tegne det der mærkedes på et stykke papir foran sig. Formålet var at give danseoplevelsen en anden form. At lade oplevelsen genskabes sammen med en anden krop. At mærke en forestilling kropsligt efterfølgende, sammen som adskilte og alligevel forbundne.

3. Sans den!

Efter forestilling og efter tegneworkshop. En sanselig eftertanke, som en måde at arbejde videre med de tegninger der er skabt. At arbejde med den forskydning, at det nu er tegningerne, der er begivenheden som skal sanses og ikke alene teater- eller danseforestillingen. Som en sanselig efterrefleksion der kan åbne for andre typer af associationer. En måde at respondere på en teater-danseoplevelse læst gennem tegninger.

TEEN Ambassadors Across Europe er et EU-prosjekt i to deler, med partnerne Norsk Scenekunstbruk i Norge, Teatercentrum i Danmark, Segni d'Infanzia i Italia, Cultuurcentrum Hasselt i Belgia, Dialogue – The Community Performance Network i Storbritannia og La Caixa i Spania.

Prosjektet involverte på ungdom, kunstneriske ledere av teaterfestivaler, lærere og scenekunstnere, og handlet om hvordan disse kan arbeide sammen. Målet har vært å nå og engasjere det unge publikumet, samt oppmuntre til aktiv deltakelse og en kritisk ånd.

I prosjektet har partnerne sammen med ungdom fra alle deltakerlandene utviklet verktøy for å samtale og bearbeide scenekunst. Man har undersøkt hvor effektive de ulike modellene er i ulike nasjonale kontekster og sett på metoder for å samarbeide med ungdom om kuratering av festivaler.

Unge stemmer og scenekunstkritikk inngikk som en del av prosjektet, sammen med blant annet samtaleformen «Kitchen Table» og «Hack the Theatre».

Alle metodene og verktøyet finnes her: www.teentheatreetwork.eu

Konsttestarna

Konsttestarna er et finsk prosjekt hvor alle elever i åttende klasse i Finland inviteres på «högklassiga konstbesök». Prosjektet dekker billetter og reiseutgifter for at elevene skal få oppleve opera, teater, konserter og kunstutstillinger. Som en del av prosjektet er det også opprettet en nettside hvor de unge kan dele tanker, meninger og refleksjoner.

På nettsiden kan de unge fylle ut et skjema med ulike svar om hvordan de føler seg etter kunstbesøket, hva de synes om kunsten og helheten av den, hvordan kunsten påvirket følelsene deres og hvorvidt de ville gått igjen. I tillegg er det et kommentarfelt, hvor deltakerne kan skrive inn kommentarer/kritikker.

Prosjektet Konsttestarna ble opprettet i 2017 på initiativ av Suomen Kulttuurirahasto. Hovedfinansiering er ved Suomen Kulttuurirahasto, samt Svenska kulturfonden. Høsten 2020 kom det også inn i undervisnings- og kulturministeriet sitt budsjett. Prosjektet koordineres av Förbundet för barnkulturcenter i Finland.

Mitt Iris

Mitt Iris var en nettressurs startet av Scenekunstbruket, Riksteatern (SE), Teatercentrum (DK) og Listaleipurin (FO) i 2016, for refleksjon rundt scenekunst for barn, inspirert av Imaginates «Talking about Theatre» og Matthew Reasons arbeid på feltet.

Scenekunstbruket driftet allerede kritikkbloggen Unge stemmer, men ønsket å utvikle noe som ikke var like krevende. IRIS skulle ha betydelig lavere terskel.

IRIS ble født etter at Scenekunstbruket ble introdusert for et liknende refleksjonsverktøy utviklet av Imagine i Edinburgh, der den imaginære kritikeren Stevie guider barn gjennom ulike oppgaver i etterkant av en forestilling. Den nordiske plattformen åpnet for et mindre klassisk kunstsyn, og med en mer oppdatert teknisk løsning der barn og unge kunne publisere sine refleksjoner umiddelbart.

Noen ganger sitter man ikke igjen med noe etter man har sett en forestilling, og den følelsen i seg selv er ikke feil. Noen liker å uttrykke seg i ord. Noen vil helst bare bli ferdige. Noen vil bruke mye tid. Siden mange av møtene med scenekunst for barn og unge skjer i fellesskap i skolen vil det være stor spredning i hva publikum ønsker å gjøre etter en forestilling, og det vil variere hvilket erfaringsgrunnlag man tar med seg inn i opplevelsen.

Derfor var det mulig å bruke IRIS med ulik motivasjon, og spørsmålene var åpne og inspirerte til videre refleksjon, framfor det ladete standardspørsmålet «Hva syns du?». Med bakgrunn i Matthew Reasons modeller kunne man velge seg en farge, en følelse eller en illustrasjon som representerte det man satt igjen med etter en forestilling, og man kunne også gå dypere ned i ulikt ekstramateriell for samtale eller

egenrefleksjon med spørsmål knyttet til forestillingens innhold og virkemiddelbruk. De unge blir ofte møtt med krav om korrekte svar i skolen, og flere av oss har i møte med barn og unge opplevd at de også søker svar i forbindelser med kunstopplevelser. Finnes det et fasitsvar på hva man fikk ut av det? Mitt Iris ga ingen fasitsvar, men underbygget refleksjon og fantasi.

Mitt Iris ble etter hvert for vanskelig å drifte, både økonomisk og fordi det ble laget rett i overgangen til nye GDPR-bestemmelser. Nettsiden er derfor lagt ned, men Scenekunstbruket jobber med å lage en brosjyre som guider en gjennom refleksjonen på samme måte som i Mitt Iris, og som kan brukes i samtale etter en forestilling.

Critics in Conversation

Critics in Conversation er et kritikkprosjekt av scenekunstkritikerne Diana Damian Martin (GB/RO) og Anette Therese Pettersen (NO). Gjennom prosjektet utforsker de ulike måter å gjøre kritikk på, samt hva kritikk kan være.

En del av prosjektet var en utforsking av kritikk for, av og med ungdom som fant sted i Kristiansand i samarbeid med ASSITEJ-festivalen SAND i september 2017. Her holdt Damian Martin og Pettersen et kritikkverksted for ungdom, hvor deltakerne også fikk tilbakemelding på tekstene sine. Tre av ungdommenes tekster ble publisert både på prosjektets nettsider, og i en egen publikasjon som dokumenterte hele prosjektet.

Young Critics North Wales

Young Critics North Wales er et prosjekt som har som formål å gi unge mellom 18 og 30 år muligheten til å lære «some of the skills of an arts critic». På nettsiden youngcriticsconwy.wordpress.com publiseres kritikker av et stort omfang innenfor scenekunst (opera, ballett, musikal etc.), og deltakerne kan både delta i skriveverksteder for å videreutvikle skriveegenskaper og kan også henvende seg til egne mentorer.

Prosjektet er støttet av Arts Council of Wales og Conwy County Borough Council's Families First allocation of the Children and Communities Grant (CCG) fra Welsh Government.

Talking about theatre

Imagine (Scotland) er/var en online ressurs laget for å hjelpe skoler å gi interaktive timer i evaluering av scenekunst. "Talking about theatre" var utgangspunktet for arbeidet med en egen nordisk platform, hvor teaterforskeren Matthew Reason utviklet en samling av seks pamfletter, med forslag til seks ulike måter å fasilitere en samtale om en teater- eller danseforestilling med barn og unge. Pamflettene består av spørsmål og/eller instruksjoner som skal invitere unge til å tenke og reflektere over en forestilling. Titlene på pamflettene speiler også det som er tenkt å være fokus i samtalen:

- The *Generic* Conversation
- The *Experimental* Conversation
- The *Narrative* Conversation
- The *Performers* Conversation
- The *Scenographic* Conversation
- The *Sound & Music* Conversation

Pamflettene er skrevet på dansk og engelsk og er tilgjengelig på nett: www.talekunst.dk/en/home

Att öppna nya världar

Att öppna nya världar er en veiledning om å gå på teater med barn i førskole og skole, og tar opp hvordan teater oppfattes av barn i ulike aldre, lærerens rolle på teatret og det profesjonelle teatrets rolle i skolen. Brosjyren er skrevet for Riksteatern (SE) av teater- og barnekulturviter Karin Helander (revidert 2016).

Last ned PDF:

Teateroplevelser for børn

Teateroplevelser for børn er en enkel veiledning for lærere som vil holde workshop med sin klasse/gruppe rundt en scenekunstoplevelse. Brosjyren beskriver trinn for trinn to alternative workshops – én for 1.-4. klasse og én for 5.-10. klasse – med den unges egne opplevelse i sentrum. Workshopene er utviklet av blant andre Pernille Welent Sørensen som har vært Teatercentrums (DK) representant i arbeidet med Iris og har vært en inspirasjonskilde for arbeidet.

Last ned PDF:

Prata Scenkonst – en enkel metod för klassrummet

Prata Scenkonst gir forslag til hvordan en lærer kan lede en gruppesamtale om en forestilling klassen har sett sammen. Brosjyren er skrevet av Anna Berg for Regionteater Väst (SE) i 2013. Anna Berg har vært Riksteaterns (SE) representant i arbeidet med Iris og har vært en inspirasjonskilde for arbeidet med Iris.

The Ark Children's Council

Teatret The Ark i Dublin knytter til seg en gruppe 4. og 5. klassinger som er aktive gjennom et helt år med å påvirke programmering og aktiviteter på teatret. Rådet har en egen mentor som følger dem, og de engasjeres i aktiviteter og får mulighet til å respondere og komme med innspill på programmet og være i dialog med kunstnere. The Ark implementerer rådet strukturelt i organisasjonen, slik at de erfarer å være aktive borgere som har reell påvirkningskraft. The Ark Children's Council ble etablert i 2016 først som en pilot for nye former for deltakelse i måten teatret programmerer forestillinger for den unge målgruppen, og er nå en del av deres kjernevirksomhet.

ark.ie/projects/the-ark-childrens-council

*Denne pamfletten er produsert i forbindelse med seminaret
Den kritiske skolesekken – kritikk for, med og av et ungt publikum
02.12.2022, arrangert av Scenekunstbruket og Kulturtanken.*

Se nettversjon på kulturtanken.no/kritikk

Kulturtanken
Den kulturelle
skolesekken
Norge

SCENEKUNSTBRUKET
Scenekunst i hele Norge